

Idiolekty

1 (2024) • strony 5–9

Od redakcji

Mamy przyjemność przedstawić Państwu pierwszy numer nowego czasopisma językoznawczego „Idiolekty” – jedyne w Polsce, a może i na świecie periodyku naukowego poświęconego zagadnieniom języka jednostki. Jak wskazuje jego tytuł, przedmiotem naszego zainteresowania są idiolekty w rozmaitych odmianach, wariantach i przejawach – zarówno te, które ze względu na swój kreatywny, niekonwencjonalny charakter stanowią tradycyjny obiekt opisów lingwistycznych (jako tzw. język pisarzy), jak i te, które w badaniach (np. psycho- czy socjolingwistycznych) traktuje się zwykle jako reprezentacje sposobu mówienia pewnej grupy użytkowników języka etnicznego czy jego odmiany. Jesteśmy również otwarci na wszelkie inne tematy i propozycje związane z problematyką sygnalizowaną w tytule. Jako że studia nad idiolektami (które proponujemy uznać za subdyscyplinę językoznawstwa – idiolektologię) charakteryzują się dużym zróżnicowaniem metodologicznym, z radością powitamy na łamach czasopisma artykuły dokumentujące tę różnorodność, czyli prezentujące – w ujęciu teoretycznym bądź w analizie – możliwie wszystkie paradygmaty i narzędzia badawcze.

Nasz rocznik ma przede wszystkim profil językoznawczy, ale mamy nadzieję, że jego zawartość okaże się interesująca także dla przedstawicieli innych dyscyplin – głównie literaturoznawców oraz badaczy kultury, a może również filozofów, socjologów, psychologów czy teologów. Zapraszamy ich nie tylko do lektury „Idiolektów”, lecz także do publikowania w nich swoich prac, które – jak wierzymy – mogą wnieść wiele ważnych wątków i obserwacji do badań lingwistycznych. Chcielibyśmy dotrzeć do wszystkich, którzy dążą do zrozumienia tekstów i utrwalonego w nich świata interpretowanego, przeżywanego i odczuwanego przez konkretnego człowieka – artystę (nie tylko pisarza, lecz także malarza, muzyka itp.), autora prac naukowych i popularnonaukowych, tłumacza, publicystę, kaznodzieję, polityka, celebrytę, wreszcie – „zwykłego” użytkownika rozmaitych języków etnicznych czy ich odmian.

„Idiolekty” zrodziły się z tradycji badań nad językiem autorów prowadzonych na Wydziale Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie niemal od początków jego istnienia, czyli w przybliżeniu od ćwierćwiecza. Badania te poza licznymi publikacjami zaowocowały również cyklicznymi, organizowanymi co dwa lata konferencjami, które stały się znakiem rozpoznawczym bielańskiego językoznawstwa, a jednocześnie – płaszczyzną nawiązywania kontaktów z lingwistami o podobnych zainteresowaniach. Wokół konferencji z cyklu „Język pisarzy” (w latach 2007–2017 odbyło się sześć takich spotkań) stopniowo powstawało, rosło i umacniało się ogólnopolskie środowisko badawcze, a monografie zbiorowe, które ukazywały się po kolejnych odsłonach sesji (w sumie jest ich pięć), ujawniały popularność i zróżnicowanie studiów nad kreatywnymi idiolektami.

Idea powołania czasopisma poświęconego badaniom nad językiem jednostki była naturalną konsekwencją wspomnianych działań i procesów. Od samego początku było jednak dla nas jasne, że taki rocznik – choć formalnie powiązany z UKSW i od strony edytorskiej powierzony Wydawnictwu Naukowemu tego Uniwersytetu – powinien być przedsięwzięciem łączącym różne ośrodki, w których prowadzi się badania z zakresu idiolektologii. To przekonanie odzwierciedla skład redakcji, w której poza pracownikami bielańskiej polonistyki znaleźli się również reprezentanci Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Nazwiska i afiliacje osób tworzących redakcję oraz Radę Naukową, do której udało nam się zaprosić najwybitniejszych uczonych zajmujących się idiolektami w Polsce i w wybranych ośrodkach zagranicznych, zdradzają nasze zamiary i ambicje: chcielibyśmy, aby w przyszłości „Idiolekty” stały się periodykiem o zasięgu nie tylko ogólnopolskim, lecz także europejskim, a przynajmniej środkowo-wschodnioeuropejskim. Mając na względzie perspektywę międzynarodową, poza tekstami w języku polskim przyjmujemy do druku także artykuły w językach kongresowych oraz we wszystkich językach słowiańskich.

„Idiolekty” zostały pomyślane przede wszystkim jako forum prezentacji problemów teoretycznych, metod badawczych oraz konkretnych ustaleń materiałowych. Mamy też zamiar systematycznie przypominać i charakteryzować tradycję oraz najważniejsze osiągnięcia w zakresie studiów nad językiem, stylami i tekstami jednostek: m.in. sylwetki wybitnych badaczy, dorobek poszczególnych środowisk i ośrodków, a także szkoły badawcze. Znaczenie nieustannego sytuowania własnej pracy w kontekście dokonań innych uczonych (utożsamianych wprawdzie w poniższym cytacie tylko ze zmarłymi już poprzednikami, ale

przecież dających się rozumieć także szerzej) bardzo trafnie rozpoznał Stanisław Szober, który niemal sto lat temu wyraził myśl przyświecającą również członkom redakcji:

Nikt chyba tak, jak językoznawcy, głęboko i bezpośrednio nie rozumie i nie odczuwa związku, który łączy naszą kulturalną teraźniejszość z pracą przeszłości. [...] W żywiole, który jest przedmiotem naszych dociekań, przeszłość nieustannie wplata się w teraźniejszość. Jeżeli więc w każdej pracy naukowej wątek jej współczesny wysuwa się zawsze z prac bliższej i dalszej przeszłości, to w językoznawstwie odwoływanie się do przeszłości nie tylko jest metodologicznym postulatem nauki, lecz wynika z samej natury badanego przedmiotu. „Rozmowy z umarłymi” stają się więc naszym udziałem powszednim każdego dnia, spędzonego w pracy. [...] Rozbiór takiego czy innego zagadnienia to dyskusja, do której są powoływani nie tylko współcześni, lecz bardzo często też zmarli lingwiści. Zbiegają się duchy żywych i umarłych, by wspólnymi siłami wydobyć prawdy, które tych dzisiaj, a tamtych zajmowały niegdyś. A im ktoś za życia szersze ogarniał widnokręgi, im więcej zebrał faktów i spostrzeżeń, więcej wysunął i rozwiązał zagadnień, ten częściej i po śmierci bywa do dyskusji naukowej wzywany¹.

Formuła czasopisma umożliwia również publikowanie wypowiedzi, dla których nie ma miejsca w klasycznej monografii zbiorowej, a które służą bardzo ważnej dla nas wymianie myśli oraz informacji: recenzji, polemik, podsumowań czy sprawozdań z konferencji, spotkań naukowych, projektów itp.

Układ naszego czasopisma oddaje scharakteryzowaną powyżej koncepcję. W zasadniczym, pierwszym i zapewne najobszerniejszym dziale, zatytułowanym *TEORIA I PRAKTYKI ANALITYCZNE*, znajdują się oryginalne studia teoretyczne, metodologiczne, przeglądowe oraz materiałowe. Dwie kolejne części – *BADACZE IDIOLEKTÓW* oraz *SZKOŁY, OŚRODKI, ŚRODOWISKA* – zostaną poświęcone prezentacji tradycji i dokonań badawczych idiolektologii. *RECENZJE, DYSKUSJE, POLEMIKI* to miejsce na wyrażanie opinii o publikacjach, jak również wszelkie wypowiedzi o charakterze dialogicznym: odpowiedzi, glosy, sprostowania, dopowiedzenia itp. Relacje z wydarzeń naukowych (m.in. konferencji, spotkań czy debat), a także informacje o projektach badawczych dotyczących polskich i zagranicznych badań nad idiolektami będziemy umieszczać w dziale *Z ŻYCIA NAUKOWEGO*. Ostatnia z zaplanowanych sekcji czasopisma to *NOWOŚCI WYDAWNICZE* – wykaz monografii z interesującego nas obszaru opublikowanych w trakcie roku, który minął

¹ S. Szober, *Jan Karłowicz (1836–1903). Wspomnienie w dwudziestopięciolecie zgonu*, Warszawa 1928, s. 3.

od ukazania się ostatniego numeru „Idiolektów”. Prawdopodobnie nie wszystkie działy będą obecne w każdym numerze (tak jak to się stało w niniejszym – brak w nim relacji z życia naukowego); niewykluczone też, że w przyszłości pojawi się potrzeba zmiany układu, który chcielibyśmy jak najlepiej dostosować do oczekiwań i potrzeb Czytelników.

Prezentowany właśnie pierwszy numer czasopisma ma wyjątkowy charakter, ponieważ zawiera głównie teksty członków redakcji i Rady Naukowej; stanowi zatem swoistą prezentację grona, które zgodziło się w jakiejś formie wspierać i propagować nasze czasopismo. Artykułem rozpoczynającym ten numer, a jednocześnie – historię „Idiolektów”, jest przeglądowe opracowanie Tadeusza Lewaszkiewicza omawiające polskie i innoślōwiańskie słowniki języka pisarzy. Kolejne artykuły zostały ułożone w kolejności chronologicznej, uwzględniającej czas życia ich bohaterów. Są to: tekst Władysławy Bryły o polonocentryzmie w twórczości Wincentego Pola, studium o Norwidowskich użyciach leksemu *prawie* przygotowane przez Jolantę Chojak, charakterystyka idiolektu pisarskiego Józefa Piłsudskiego pióra Stanisława Dubisza, opis poetyckiej refleksji metajęzykowej Wojciecha Młynarskiego zaproponowany przez Anetę Wysocką, a także dokonany przez Ewę Sławek opis idiostylu translatorskiego Krzysztofa Bartnickiego.

Cykl poświęcony dorobkowi wybitnych językoznawców, którzy w swojej pracy naukowej opisywali zagadnienia języka osobniczego, rozpoczynamy od autora przywoływanego już cytatu – Stanisława Szobera. Jego sylwetkę badawczą zaprezentowała Ewa Dulna-Rak.

W części przewidzianej na omówienie ośrodków i szkół badawczych nie bez pewnego wahania publikujemy charakterystykę programu badawczego bielańskiego środowiska idiolektologicznego, w którym narodziła się idea czasopisma. Jesteśmy w pełni świadomi, że istnieje kilka szkół i ośrodków, których dorobek znacznie bardziej zasługiwałby na uhonorowanie miejscem w pierwszym numerze „Idiolektów”. Mamy jednak nadzieję, że szczególne okoliczności przygotowywania tego numeru, który miał być swego rodzaju niespodzianką dla środowiska językoznawczego, a także przywilej zrealizowania pomysłu czasopisma właśnie na UKSW w jakimś stopniu usprawiedliwią naszą decyzję.

Dział poświęcony recenzjom i dyskusjom zawiera tym razem dwa omówienia publikacji naukowych: monografii Katarzyny Wojan *Polska leksykografia autorska* (pióra Anny Kozłowskiej) oraz pracy Anny Pajdzińskiej *Interpretacja świata w języku i w teście artystycznym* (tekst przygotowany przez Beatę Kuryłowicz).

Numer kończy się wykazem nowości wydawniczych (opublikowanych od 2023 roku do momentu oddawania niniejszego numeru do druku), do których

udało nam się dotrzeć – na razie we własnym zakresie. Mamy jednak nadzieję, że w kolejnych numerach będziemy się już mogli podzielić informacjami uzyskanymi bezpośrednio od naszych Czytelników. Gorąco zachęcamy do przesyłania danych bibliograficznych nowo wydanych monografii z interesującego nas zakresu na adres redakcji: idiolkty@uksw.edu.pl. Podobne zaproszenie kierujemy również do wszystkich, którzy chcieliby zaproponować materiały do działu **Z ŻYCIA NAUKOWEGO**.

Przygotowanie tego numeru nie byłoby możliwe, gdyby nie wsparcie znakomitych Uczonych, którzy zechcieli wejść w skład Rady Naukowej, powierzyć nam swoje teksty czy też podjąć się ich recenzowania. Wszystkim, którzy uwierzyli w projekt czasopisma i zdecydowali się współpracować z nami przy jego realizacji, najserdeczniej dziękujemy.

Zapraszamy Państwa do lektury, a także do współtworzenia kolejnych numerów „Idiolektów”!

Redakcja